

5. Tutkimusmenetelmä

Julkaisun tiedot perustuvat vuosittain kerättävään otosaineistoon, joka sisältää yksityiskohtaista tietoa kotitalouksien ja henkilöiden tuloista ja muista ta-

loudelliseen toimeentuloon vaikuttavista tekijöistä. Aineistossa on lisäksi runsaasti haastattelu- ja rekisteritietoihin perustuvia luokittelutietoja.

5.1. Tiedonkeruu

Perustiedot kerätään yhdistämällä kotitalouksilta haastattelemalla kerättyjä tietoja ja rekisteritietoja. Pääosa kotitalouksien luokittelutiedoista sekä ne tulotiedot, joita ei ole saatu rekistereistä, on kerätty haastattelemalla.

Haastattelut

Haastatteluista on vastannut Tilastokeskuksen haastatteluorganisaatio. Haastattelut on tehty tietokoneavusteisesti Blaise-lomakeohjelmiston avulla. Tietokoneavusteiseen haastatteluun siirryttiin vuoden 1993 tulonjakotilastossa. Haastattelu tehdään haastateltavan valinnan mukaan joko suomeksi tai ruotsiksi.

Haastattelut tehdään nykyään valtaosin puhelinhaastatteluina. Taulukosta 1 ilmenee käyntihaastatteluiden osuus tulonjakotilastossa vuosina 1984–2002. Vuonna 1985 tulonjakotilastoa ei tehty. Käyntihaastatteluiden osuus vuoden 2002 tulonjakotilastossa oli aiempiin vuosiin nähden erittäin alhainen. Haastatteluosuuden kesto on ollut viime vuosina keskimäärin noin 20 minuuttia. Suppean haastatteluosuuden vuoksi tulonjakotilastoon on aiempina

vuosina usein liitetty muita tutkimuksia. Nämä käyvät myös ilmi taulukosta 1.

Rekisterit

Suuri osa tutkimuksen tiedoista saadaan hallinnollisista rekistereistä ja tilastorekistereistä. Tulonjakotilaston rekisterilähteitä ovat:

- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Kansaneläkelaitoksen eläkevakuutus-, sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri
- Koulutusrahaston tiedostot
- Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen maatilarekisteri
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) toimeentulotukirekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Verohallituksen verotietokanta
- Väestörekisterikeskuksen väestön keskusrekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri

Taulukko 1.

Käyntihaastattelujen osuus (% hyväksytystä otoksesta) ja liitännäistutkimukset tulonjakotilastossa vuosina 1984, ja 1986–2002.

Vuosi	Käyntihaastatteluja, %		Liitännäistutkimus
	I tutkimuskerta	II tutkimuskerta	
1984	90,4	93,4	-
1986	85,0	84,5	-
1987	94,1	76,9	Varallisuustutkimus (I tutkimuskerta)
1988	81,4	90,1	Varallisuustutkimus (II tutkimuskerta)
1989	100,0	59,9	Kulutustutkimus (I tutkimuskerta)
1990	65,8	96,1	Kulutustutkimus (II tutkimuskerta)
1991	59,1	63,9	Lamatutkimus (II tutkimuskerta)
1992	62,4	60,3	Lamatutkimus (II tutkimuskerta) + sosiaalipalvelut (koko otos)
1993	94,1	93,1	Elinolotutkimus (koko otos)
1994	98,7	11,9	Varallisuustutkimus (I tutkimuskerta)
1995	91,0	7,4	ECHP (I tutkimuskerta)
1996	38,2	85,9	ECHP (II tutkimuskerta)
1997	25,2	4,4	-
1998	80,1	3,2	Varallisuustutkimus (I tutkimuskerta)
1999	43,7	3,3	-
2000	24,2	2,9	-
2001	17,4	2,7	-
2002	3,7	2,1	-

5.2. Perusjoukko, otanta, kato ja painotus

5.2.1 Perusjoukko

Tilaston kohdeperusjoukon muodostavat Suomessa vakinaisesti asuvat yksityiskotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät pysyvästi ulkomailla asuvat, osoitteettomat ja laitospäästä (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat). Varusmiehet luetaan tilaston perusjoukkoon kuuluviksi. Kuhunkin kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritettiin haastattelun perusteella tilastovuoden lopun (31.12.2002) tilanteen mukaan.

5.2.2 Otanta, vastanneet ja kato

Tulonjakotilasto perustuu kiertävään paneeliotokseen, missä sama kotitalous on mukana otoksessa kahtena peräkkäisenä vuotena. Noin puolet otoksesta on uusia, ensimmäistä kertaa tutkimuksessa mukana olevia kotitalouksia (I tutkimuskerta). Noin puolet lopulliseen otokseen tulleista kotitalouksista oli mukana jo vuoden 2001 tutkimuksessa (II tutkimuskerta).

Tulonjakotilaston otanta-asetelma on kaksivaiheinen ositettu otanta. Ensimmäisessä vaiheessa on muodostettu ns. master-otos poimimalla Tilastokeskuksen väestöä koskevista tietokannoista systemaattisella otannalla noin 50 000 vähintään 15 vuotta täyttäneitä kohdehenkilöä. Otokseen poimittujen henkilöiden kanssa samassa asuntokunnassa asuvat yhdistettiin kohdehenkilöihin kotipaikkatunnuksen avulla. Otannan ensimmäisessä vaiheessa kotitalouden todennäköisyys sisältyä otokseen on suoraan verrannollinen 15 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärään.

Toisessa vaiheessa on poimittu ositteittain varsinainen tulonjakotilaston otos master-otoksesta. Ositteet on muodostettu edellisen vuoden verotietojen perusteella muodostetun kohdehenkilön sosioekonominen ryhmän ja tuloluokan (valtionveron alaiset tulot) mukaan. Ositteita oli yhteensä 13. Verorekisterin tietojen perusteella muodostetut sosioekonomiset ryhmät olivat palkansaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut.

Tietoja vuoden 2002 tulonjakotilaston ensimmäisen tutkimuskerran otoksesta ja kadosta ositteittain on esitetty taulukossa 2. Ositteiden määrittelyssä on otettu huomioon tulonjakotutkimuksen erityistarpeet. Yrittäjillä ja suurituloisilla oli muita väestöryhmiä suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen. Ositteen sisällä kunkin kotitalouden sisällysmistodennäköisyys riippuu osituskriteerien ohella 15 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä. Poimintaluokassa oleva numero kuvaa tuloluokkaa, esimerkiksi palkansaajat (ositteet 1–4) on jaettu valtionveron alaisen tulojen mukaan neljään luokkaan.

Otoskoosta, vastanneista ja kadosta koko otoksesta on esitetty tietoja alla olevassa taulukossa 3. Otoskoko oli yhteensä 12 449 kotitaloutta, joista osa paljastui haastateltaessa kohdeperusjoukkoon kuulumattomiksi. Tällaisia ylipeittotapauksia ovat esimerkiksi kotitaloudet joiden kohdehenkilö on muuttanut pysyvästi ulkomaille tai laitokseen tai kuollut. Ylipeiton poistamisen jälkeen otoskooksi tuli 12 323 taloutta.

Ensimmäistä kertaa osallistuvilla vastauskato oli 17,4 prosenttia. Toista kertaa osallistuvien kato oli 5,1 prosenttia. Toisen tutkimuskerran kato on taulukossa laskettu ehdolla, että kotitalous osallistui tutkimukseen ensimmäisenä vuonna. Ensimmäisellä haas-

Taulukko 2.

Vuoden 2002 tulonjakotilaston I tutkimuskerran brutto-otoksen jakautuminen ositteittain.

Osite	Master-otoksen koko	Brutto-otos	Hyväksytyt kotitalouksia	Kato	Ylipeitto	Brutto-otos, %	Kato, %
Palkansaajat 1	12 970	925	751	167	7	13,2	13,9
Palkansaajat 2	6 684	790	663	125	2	11,3	10,4
Palkansaajat 3	4 754	734	597	136	1	10,5	11,3
Palkansaajat 4	1 946	580	453	124	3	8,3	10,3
Yrittäjät 5	987	524	418	104	2	7,5	8,7
Yrittäjät 6	485	389	321	67	1	5,6	5,6
Maanviljelijät 7	908	525	456	67	2	7,5	5,6
Maanviljelijät 8	490	382	346	35	1	5,5	2,9
Eläkeläiset 9	8 364	680	533	113	34	9,7	9,4
Eläkeläiset 10	3 802	580	468	95	17	8,3	7,9
Muut 11	5 636	580	469	106	5	8,3	8,8
Muut 12	705	210	172	38	0	3,0	3,2
Ei verotietueita 13	1 480	105	75	25	5	1,5	2,1
Yhteensä	49 211	7 004	5 722	1 202	80	100,0	100,0

tattelukerralla kadoksi jääneet kotitaloudet eivät tulonjakotilastossa ole mukana tutkimuksessa toisella haastattelukerralla. II tutkimuskerran kato paneelin alusta lukien oli 22,9 prosenttia.

Kato oli vuoden 2002 tulonjakotilastossa edellisvuoden tasolla. Saatujen vastausten lukumäärä oli I tutkimuskerralla 5722 kotitaloutta ja II tutkimuskerralla 5121 kotitaloutta. Yhteensä vastanneiden lukumäärä oli 10 843 kotitaloutta. Näissä kotitalouksissa oli kaikkiaan 28 201 henkilöä.

Taulukossa 4 on tarkastelu kadon jakautumista poimintaluokittain ensimmäisellä tutkimuskerralla vuosina 1997–2002. Katoprosentit on laskettu otostasolla, painottamattomista luvuista. Katoprosenttien vaihtelu on varsin pientä. Poimintaluokat 7 ja 8 eli maanviljelijät osallistuvat tutkimukseen muita ryhmiä paremmin. Vuoden 1998 muita vuosia selvästi korkeammat katoluvut selittyvät tulonjakotilaston yhteydessä tuolloin tehdyllä varallisuustutkimuksella.

Taulukossa 5 on lisäksi tarkasteltu kadon jakautumista tärkeimmän tulomuuttujan eli tulojen mukaan vuoden 2002 ensimmäisellä tutkimuskerralla. Ensimmäisen tutkimuskerran netto-otoksen jokaiselle henkilölle yhdistettiin käytettävissä olevat rahatulo tulonjakotilaston rekisteripohjaisesta kokonaisuudesta. Tulot summattiin asuntokuntatasolle (kotitalouden kohdehenkilön kanssa väestötietojen mukaan yhdessä asuvat) ja jaettiin asuntokunnan kuluksyksiköillä (muunnettu OECD), jotta eri kokoiset asuntokunnat saatiin vertailukelpoisiksi. Asuntokunnat järjestettiin tulojen mukaan ja jaettiin asetelmajoukkoja käyttäen perusjoukon tasolla kymmeneen yhtä suureen osaan eli tulokymmenyksiin. Tulokymmenyksiä muodostettaessa ei käytetty henkilöpainotusta.

Perusjoukon tasolla kadoksi jäi 18,7 prosenttia kotitalouksista. Jakauman alapäässä kato oli vuonna 2002 hieman muita ryhmiä suurempi. Tavoitetta-

Taulukko 3.
Vuoden 2002 tulonjakotilaston otoskoko ja vastauskato.

Tulonjakotilasto 2002	Koko otos	I tutkimuskerta	II tutkimuskerta
Brutto-otos, kotitalouksia	12 449	7 004	5 445
– Ylipeitto	126	80	46
= Netto-otos	12 323	6 924	5 399
– Kato	1 480	1 202	278
- josta: kieltäytyneitä	1 077	898	179
- josta: ei tavoitettu	380	287	93
- josta: muu syy	23	17	6
Hyväksytyt kotitalouksia	10 843	5 722	5 121
Nettokato, % (kato/netto-otos)	12,0	17,4	5,1

vuus on tulojakauman alapäässä merkittävämpi syy katoon kuin ylempänä tulojakaumassa.

Kadon vaikutusta tuloksiin on pyritty pienentämään asetelmajoukkojen kalibroinnilla (ks. jakso 4.2.3).

5.2.3 Painotus

Hyväksytysti osallistuneet kotitaloudet ja henkilöt saavat painon, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja.

Kotitalouksille on aluksi muodostettu asetelmajoukko käyttäen hyväksi kunkin kotitalouden todennäköisyyttä sisältyä otokseen. Tämän jälkeen hyväksytyt otoksen asetelmajoukkoille on tehty ns. katokorjaus kertomalla ne poimintaluokittain hyväksytysti vastanneiden osuuden käänteisluvulla. Nämä otostason tietojen perusteella katokorjatut painot on tämän jälkeen kalibroitu CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja reunajakaumia. Tällä menettelyllä pyritään pienentämään kadon vinouden aiheuttama harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille.

Taulukko 4.
Nettokato (%) otostasolla tulonjakotilaston I paneelissa vuosina 1997–2002.

Osio	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Palkansaajat 1	17,6	31,1	19,4	15,7	17,8	18,2
Palkansaajat 2	17,7	29,5	20,3	16,7	20,5	15,9
Palkansaajat 3	15,0	31,1	18,6	15,3	17,9	18,6
Palkansaajat 4	18,7	30,0	19,5	16,9	18,1	21,5
Yrittäjät 1	23,2	39,4	19,5	20,1	18,2	19,9
Yrittäjät 2	21,4	31,2	22,8	18,8	20,8	17,3
Maanviljelijät 1	16,5	23,4	13,9	11,1	11,2	12,8
Maanviljelijät 2	14,1	23,8	15,8	11,8	8,7	9,2
Eläkeläiset 1	23,7	37,6	23,2	20,7	21,3	17,5
Eläkeläiset 2	22,0	35,1	23,3	17,0	19,3	16,9
Muut 1	19,5	34,3	20,8	19,7	20,1	18,4
Muut 2	24,5	31,2	22,1	15,2	20,7	18,1
Ei verotietueita	19,2	32,3	23,5	18,0	15,2	25,0
Yhteensä	19,1	31,8	19,9	16,8	18,0	17,4

Taulukko 5.

Tulonjakotilaston I tutkimuskerran kato desiiliryhmittäin vuosina 2001 ja 2002. Desiiliryhmät on muodostettu perusjoukon tasolla (asetelmapainot) asuntokunnan kulutusyksikköä (muunnettu OECD) kohti laskettujen käytettävissä olevien rahatulojen mukaan.

Desiiliryhmät	Nettokato, %							
	2001				2002			
	Kieltäytyi	Ei tavoitettu	Muu syy	Yhteensä	Kieltäytyi	Ei tavoitettu	Muu syy	Yhteensä
I	12,3	9,7	0,7	22,7	10,7	10,1	0,8	21,6
II	17,0	4,9	0,9	22,8	12,1	10,6	0,4	23,1
III	15,0	5,2	1,4	21,6	10,7	5,3	0,0	15,9
IV	14,8	4,4	0,6	19,7	13,0	5,1	0,2	18,3
V	12,3	3,9	0,0	16,2	12,3	6,5	0,1	19,0
VI	13,3	3,9	0,0	17,2	13,6	4,0	0,0	17,5
VII	17,3	4,5	0,1	21,8	13,2	3,8	0,2	17,1
VIII	14,7	4,3	0,0	19,0	11,7	4,7	0,4	16,8
IX	12,8	4,7	0,3	17,7	15,3	4,6	0,2	20,0
X	13,7	5,7	0,3	19,8	13,3	4,5	0,2	18,0
Yhteensä	14,3	5,1	0,4	19,8	12,6	5,9	0,2	18,7

Vuoden 2002 aineiston painojen kalibroinnissa on käytetty seuraavia tietoja:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen ja tilastollinen kunta-ryhmitys)
- asuntokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot; tulonsaajien lukumäärät (työttömyyspäivärahat, palkkatulot, eläketulot).

Kohdeperusjoukkoon kuulumattoman väestön (ns. laitospöytä) osuus on poistettu kalibroinnissa käytetyistä tulosummista ja tulonsaajien lukumääristä.

6. Tietojen laatu

Koska tulonjakotilasto perustuu otantaan, sen tuloksiin sisältyy otannasta aiheutuvaa satunnaisvaihtelua. Tämän takia otoskoon asettamat rajoitukset on aina otettava huomioon tuloksia tarkasteltaessa. Taulukoissa ei ole julkaistu tulotietoja, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 30 kotitaloutta tai tulonsaajakohtaisissa taulukoissa vähemmän kuin 30 tulonsaajaa. Desiiliryhmien ja tulo luokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa on lukumäärät merkitty sulkuihin, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 10 havaintoa.

Otostutkimuksissa ilmenevän satunnaisvaihtelun suuruutta voidaan arvioida keskivirheen avulla. Keskivirheen suuruuteen vaikuttavat otoskoko ja perusjoukon varianssi eli muuttujan arvojen vaihtelu. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, keskivirhe saattaa olla suuri ja tulokset sen vuoksi epävarmoja.

Keskivirheen avulla voidaan tutkimuksen kullekin tulosluvulle laskea luottamusväli, jolla perusjoukon todellinen arvo on tietyllä luotettavuustasolla. Esimerkiksi käytettävissä olevien tulojen kotitalouskohtaisen keskiarvon estimaatti vuonna 2002 oli 29 718

euroa ja suhteellinen keskivirhe 0,92 prosenttia. Suhteellinen keskivirhe eli variaatiokerroin kuvaa keskivirheen prosentuaalista osuutta keskiarvosta. Kun keskivirhe kerrotaan luottamusvälin kertoimella 1,96, saadaan käytettävissä olevien tulojen keskiarvoksi 95 prosentin luotettavuustasolla 29 182– 30 254 euroa vuodessa.

Liitetaulukossa 19 on esitetty eräiden kotitalouskohtaisten ja taulukoissa 20–25 henkilökohtaisten tulomuuttujien keskiarvojen suhteellisia keskivirheitä kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan. Muita keskivirhelaskelmia voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Henkilökohtaisia taulukoita ja tuloksia tarkasteltaessa on huomattava, että kotitalouspohjainen otanta-asetelma voi aiheuttaa harhaa hajontalukuihin. Harha syntyy kotitalouksien jäsenten välisestä sisäkorrelaatiosta, jonka vaikutusta useimmat tilasto-ohjelmistot eivät kykene poistamaan. Sen vuoksi luotettavuustarkastelut tehdään Tilastokeskuksessa otanta-asetelman huomioon ottavalla ohjelmistolla.

Tulosten laatuun vaikuttavat satunnaisvaihtelun lisäksi vastaamatta jättäminen, vastaajien kielteinen asennoituminen, osittainen kieltäytyminen ja unohdaminen sekä aineiston käsittelyvirheet. Osa näistä virhelähteistä voi tuottaa systemaattisia virheitä.

Tulonjakotilaston vastauskadosta (yksikkökato) on kerrottu kohdassa 4.2.2. Vastauskadon lisäksi tu-

lostien laatuun vaikuttavat eri haastattelukysymyksiin liittyvä osittaiskato (eräkato) sekä mittausvirheet. Ongelma koskee lähinnä haastatteluilla kerättäviä tuloeria, joiden osuus on vajaat 10 prosenttia kaikista tuloista. Erityisen huomattava on haastatteluilla kerättäviin korkotuloihin liittyvä alipeitto. Tällaisia korkotuloja ovat lähdeverolain alaiset korkotulot. Korkotulojen osittaiskadosta johtuvaa alipeittävyyttä on osittain korjattu tilastollisin menetelmin ("hot deck"-imputoinnilla).

Kielteisestä asennoitumisesta tai osittaisesta kieltäytymisestä johtuvia systemaattisia virheitä voidaan arvioida kokonaistason tulosten tietojen perusteella vertaamalla niitä muiden tilastojen vastaaviin tietoihin. Vertailuja tehdään vuosittain ja niitä voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Aineiston käsittelyvirheiden vähentämiseksi on suoritettu sekä koneellisia että muita tarkistuksia. Tarkistuksilla on pyritty vähentämään virheellisten haastattelutietojen ja atk-kirjoitusvirheiden määrää sekä varmistamaan haastattelu- ja rekisteritietojen keskinäinen loogisuus. Tietokoneavusteisen haastattelun käyttäminen pienentää osaltaan merkintävirheiden määrää. Haastattelutietojen lisäksi on korjattu myös rekisteritiedoissa havaittuja puutteita ja virheitä.

7. Käsitteet ja luokitukset

7.1. Tulokäsitteet

Tulonjakotilaston keskeisin tulokäsite on käytettävissä olevat tulot, joiden muodostumista voidaan kuvata seuraavasti:

+ palkkatulot
+ yrittäjätulot
+ omaisuustulot

= tuotannontekijätulot
+ saadut tulonsiirrot

= bruttotulot
– maksetut tulonsiirrot

= käytettävissä olevat tulot

Tuotannontekijätuloja ovat kotitalouksien tuotanto-toimintaan osallistumisesta palkkoina, yrittäjätuloina ja omaisuustuloina saamat korvaukset.

Palkkoihin luetaan kotitalouksille palkkana – joko rahana tai luontoisetuina – maksetut tulot. Luontoisetujen verotusarvoja on käytetty sellaisenaan vuoden 2002 aineistossa. Palkkatuloista on vähennetty niiden hankkimiskustannukset, ei kuitenkaan matkakustannuksia. Osa ulkomaan palkkatuloista saadaan haastattelusta, muut palkkatulot on saatu verorekisteristä.

Tulot työsuhdeoptioista sisältyvät tulokäsitteessä luontoisetuihin ja siten palkkoihin. Julkaisun tulonsaajakohtaisissa liitetaulukoissa palkkatuloista ja palkka- ja yrittäjätuloista on kuitenkin poistettu tu-

lot työsuhdeoptioista. Työsuhdeoptiot ovat mukana palkkatuloissa kotitalouskohtaisissa liitetaulukkoissa.

Tulonjakotilastossa käytetty palkkatulojen käsite sisältää säännöllisen työajan palkkatulojen ja palkkioiden lisäksi mm. ylityökorvaukset sekä sivutoista saatavat tulot. Tilastokeskuksen julkaisema ansiotasoindeksi sitä vastoin perustuu säännöllisen työajan kuukausiansioihin.

Yrittäjätuloihin luetaan tulot maa- ja metsätaloudesta, elinkeinon harjoittamisesta ja yhtymästä sekä tekijänoikeuspalkkiot. Maatalouden yrittäjätuloihin lasketaan myös erilaiset tuet ja korvaukset kuten tuotantopalkkiot, Euroopan unionin maataloustuet ja satovahinkokorvaukset. Maataloudesta saatuihin tuloihin ei ole laskettu omaan käyttöön otetuista tuotteista saatua laskennallista tuloa. Yrittäjätulot perustuvat metsätalouden kustannuksia lukuun ottamatta verorekisterin tietoihin.

Omaisuuksien tulot ovat kotitalouksien saamat vuokra-, korko- ja osinkotulot, laskennallinen nettovuokra omistusasunnosta, omaisuuden veronalainen luovutusvoitto ja yksityiseen vakuutukseen perustuvat eläkkeet ja muut tulot. Osinkotuloiksi on luokiteltu kaikki yhtiöveron hyvitykseen oikeuttavat osinko- ja korkotulot. Osinkotuloihin sisältyy myös yhtiöveron hyvitys. Se sisältyy myös maksettuihin tulonsiirtoihin eikä siten vaikuta käytettävissä olevaan tuloon. Muut verotusaineistosta saatavat osinko- ja korkotulot on luokiteltu osinkotuloihin. Lähdeverolain alaiset korkotulot sisältyvät korkotuloihin bruttomääräisinä. Niistä maksetut lähdeverot sisältyvät maksettuihin tulonsiirtoihin. Henkilön itsensä ottamaan vapaaehtoiseen henkilövakuutukseen perustuvien tulojen lisäksi myös työnantajan maksamaan ryhmä- tai yksilölliseen vakuutukseen perustuvat tulot ovat käytännön syistä mukana omaisuustuloissa.

Saadut tulonsiirrot koostuvat ansio- ja kansaneläkkeistä ja muista sosiaaliturvaetuksista, sosiaalivastuuksista sekä muista saaduista tulonsiirroista. Muita sosiaaliturvaetuksia ovat mm. kuntou-

tusavustukset, sairaus- ja vanhempainpäivärahat, lakisääteisen tapaturmavakuutuksen korvaukset, ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha ja aikuiskoulutustuki. Sosiaalivastuuksia ovat mm. lapsilisät, pienten lasten hoidon tuki, sotilasavustus, toimeentulotuki, yleinen asumistuki, opinto- ja tutkimusavustukset sekä työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Muita saatuja tulonsiirtoja ovat mm. kotitalouksien väliset saadut tulonsiirrot.

Maksetut tulonsiirrot koostuvat välittömistä veroista ja sosiaaliturvamaksusta. Lisäksi maksettuihin tulonsiirtoihin luetaan pakolliset eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut ja maksettu elatusapu. Maksettuihin veroihin ei ole kuitenkaan laskettu kirkollisveroa, vapaaehtoisia yksilöllisiä vakuutusmaksuja eikä välillisiä veroja. Maksetut tulonsiirrot perustuvat korkotuloista maksettuihin lähdeveroihin lukuun ottamatta rekisteritietoihin.

Bruttotulot saadaan, kun kotitalouden tuotannon tekijätuloihin lisätään kotitalouden saamat tulonsiirrot.

Tulonjakotilaston keskeisimpään käsitteeseen käytettävissä olevat tulot päästään, kun bruttotuloista vähennetään maksetut tulonsiirrot. Negatiiviset käytettävissä olevat tulot nolataan. Vuoden 2002 aineistossa yhdellä kotitaloudella oli negatiivisia käytettävissä olevia tuloja. Nollaamisen vaikutus oli 29 487 euroa.

Rahatulot saadaan, kun kotitalouden bruttotuloista vähennetään laskennalliset tuloerät kuten esimerkiksi omassa käytössä olevasta omistusasunnosta saatavat laskennalliset tulot. Rahatulot sisältävät työsuhteeseen liittyvät luontoisedut.

Käytettävissä olevat rahatulot saadaan, kun rahatuloista vähennetään maksetut tulonsiirrot. Työsuhteeseen liittyvät luontoisedut ja niistä maksetut verot sisältyvät käytettävissä oleviin rahatuloihin. Jos käytettävissä olevat rahatulot olivat negatiiviset niiden arvoksi asetettiin 1. Tällaisia kotitalouksia oli vuoden 2002 aineistossa yksi.

7.2. Muut käsitteet ja luokitukset

Kotitalous

Kotitalouden muodostavat kaikki ne henkilöt, jotka asuvat ja ruokailevat yhdessä tai jotka muuten käyttävät yhdessä tulojaan. Kotitalous on siis laajempi käsite kuin perhe. Kotitalous eroaa hieman myös asuntokunnasta, joka muodostuu samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvista henkilöistä.

Tulonjakotilaston kotitalouskäsite vastaa muiden Tilastokeskuksen tutkimusten kotitalouskäsitettä

(mm. kulutustutkimus). Toiminnallisen määritelmän mukaan kotitalouteen kuuluvat mm.

- varusmies- tai siviilipalvelusta suorittavat
- toisella paikkakunnalla tai ulkomailla tilapäisesti työssä olevat
- sairaalahoidossa tilapäisesti olevat sekä lomalla tai matkoilla olevat
- toisella paikkakunnalla opiskelevat koululaiset ja opiskelijat, jos he elävät pääosin vanhempiensa tuloilla

Kotitalouteen eivät kuulu

- toisella paikkakunnalla tai omassa asunnossa asuvat opiskelijat, mikäli he elävät pääasiassa omilla tuloilla tai opintolainoilla
- yhdessä (esim. soluissa) asuvat opiskelijat, paitsi jos he ovat naimisissa tai avoliitossa

Kotitalouden viitehenkilö

Huomattava osa kotitalouskohtaisista luokittelutiedoista on muodostettu niin sanotun viitehenkilön tietojen perusteella. Yleensä kotitalouden viitehenkilöksi valitaan se kotitalouden jäsen, jonka henkilökohtaiset tulot ovat suurimmat. Henkilökohtaiset tulot on määritetty tulonjakotilaston rekisteri- ja haastattelutietojen avulla ja viitehenkilö on muodostettu haastattelujen jälkeen, tietojen käsittelyn yhteydessä.

Vaikka periaatteessa tulot ovat viitehenkilön määräävä kriteeri, tietyissä tapauksissa (mm. yrittäjätaloudet) koko kotitalouden toiminta otetaan huomioon. Poikkeus on myös eläkeläisvanhempien ja näiden lasten (myös täysi-ikäisten) vertailu, jolloin vanhemmista suurituloisempi merkitään viitehenkilöksi, jos vanhempien yhteenlasketut tulot ylittävät selvästi lapsen tulot.

Viitehenkilöstä on varhaisemmissa tulonjakojulkaisuissa käytetty nimitystä kotitalouden päämies. Määrittämisperusteet ovat kuitenkin pysyneet muuttumattomina.

Lapsi

Lapsiksi on luokiteltu alle 18-vuotiaat kotitalouden jäsenet ellei kyseessä ole kotitalouden viitehenkilö tai tämän puoliso.

Kulutussyksikkö

Eri kokoisten kotitalouksien tulojen vertailussa on käytetty kulutussyksikköjä, joilla kokoerojen lisäksi pyritään ottamaan huomioon ns. yhteiskulutushyötyjä. Kotitalouskohtaisten tulojen vertailu ei ota huomioon kotitalouksien koon vaihtelua. Jäsenten lukumäärään perustuva tulovertailu ei taas ota huomioon sitä, että kotitalouden kulutustarve ei kasva suoraviivaisesti jäsenten lukumäärän kasvaessa, koska suuremmat kotitaloudet saavuttavat niin sanottuja yhteiskulutushyötyjä pienempiin kotitalouksiin verrattuna. Jäsentä kohti lasketut elinkustannukset ovat suuressa kotitaloudessa alhaisemmat kuin pienessä taloudessa, vaikka molempien kotitalouksien jäsenten tarpeet tulisivat yhtä hyvin tyydytettyä. Jäsenkohtainen tarkastelu ei myös ota huomioon eroja kulutustarpeissa, koska sekä aikuinen että lapsi saavat saman painon.

Tilastovuodesta 2002 alkaen tulonjakotilastossa käytetään pääasiallisesti ns. muunnettua OECD-asteikkoa (modifioitu OECD-asteikko). Siinä talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut 14 vuotta täyttäneet henkilöt painon 0,5 ja 0-13 -vuotiaat lapset painon 0,3.

Aiemmin tulonjakotilastossa on käytetty pääasiallisesti ns. vanhaa OECD-asteikkoa, jossa talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut aikuiset painon 0,7 ja 0-17 -vuotiaat lapset painon 0,5.

Muunnettu OECD-asteikko on Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin käyttämä. Tilastokeskus siirtyy raportoinnissa muunnettuun OECD-asteikkoon, jotta kansallisia tutkimustuloksia ja EU:n julkaisemia tutkimustuloksia voitaisiin helpommin vertailla toisiinsa. Tulonjakotutkimuksen tietoja muilla kulutussyksikköasteikoilla voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Kulutussyksikköasteikolla on merkittävä vaikutus tulotasoihin ja eri väestöryhmien sijoittumiseen tulojakaumassa. Muunnetun OECD-asteikon mukaan yhteiskulutushyödyt ovat suuremmat kuin vanhalla OECD-asteikolla. Tämän vuoksi monijäsenisten kotitalouksien toimeentulo näyttää aiempaa paremmalta. Ajallinen muutos ei yleensä poikkea merkittävästi eri kulutussyksikköasteikkoja käytettäessä.

Kulutussyksikköasteikon muutoksen vaikutusta tulonjakotutkimuksen tuloksiin on esitetty mm. seuraavissa Tilastokeskuksen julkaisemissa lähteissä:

- Hannele Sauli & Törmälehto, Veli-Matti: "Luokkakuvat uusiksi". Hyvinvointikatsaus 2/2001. Tilastokeskus.
- Veli-Matti Ritakallio: "Tilastointikäytännön muutos muuttaa kuvaa eurooppalaisesta köyhyydestä". Hyvinvointikatsaus 4/2001. Tilastokeskus.
- Tulonjakotilasto 1999. Tulot ja kulutus 2001:16. Tilastokeskus. Helsinki, 2001.

Julkaisun kotitalouskohtaisissa liitetaulukkoissa on käytetty muunnettua OECD:n kulutussyksikköasteikkoa.

Sosioekonomisen asema

Sosioekonomisen aseman määrittämiseksi henkilöt on ensin jaettu ammatissa toimiviin ja ammatissa toimimattomiin. Ammatissa toimiviksi on pääsääntöisesti luokiteltu kaikki tutkimusvuonna vähintään kuutena kuukautena tuotantotoimintaan osallistuneet. Ammatissa toimivat on edelleen jaettu yrittäjiin ja palkansaajiin haastattelussa ilmoitettujen tietojen perusteella. Tämän johdosta yrittäjiksi on luokiteltu myös sellaisia henkilöitä, joita verotuksessa on verotettu palkansaajina (tyypillisesti hän on yrittäjä, joka työskentelee palkansaajana omassa yrityk-

sessään). Ammatissa toimimattomat on ryhmitelty opiskelijoihin, eläkeläisiin, työttömiin ja muihin. Työttömiksi on laskettu henkilöt, jotka ovat olleet vuoden aikana vähintään 6 kk työttömänä.

Sosioekonomista asemaa muodostettaessa on vuoden 2002 tulonjakotilastossa sovellettu vuoden 2001 ammattiluokitusta (Ammattiluokitus 2001, Käsikirjoja 14, Tilastokeskus, Helsinki, 2001). Kotitalouden sosioekonominen asema on määritetty viitehenkilön sosioekonomisen aseman mukaan. Luokitusta on kuvattu tarkemmin julkaisussa Sosioekonomisen aseman luokitus 1989 (Tilastokeskus, Käsikirjoja Nro 17, Helsinki 1989).

Alueluokitukset

Pääasiallisena alueluokituksena on käytetty Euroopan unionia varten laadittua tilastollista suuraluejakoa, joka perustuu maakuntaluokitukseen. Vuoden 2002 tulonjakotilastossa käytetään 11.7.2003 voimaan tullutta suuraluejakoa. Suuralueet (NUTS 2 alueet) ovat:

- Etelä-Suomi, josta pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) on taulukoitu erikseen,
- Länsi-Suomi
- Itä-Suomi
- Pohjois-Suomi
- Ahvenanmaa

Ahvenanmaata koskevat luvut voivat olla epäluotettavia otoksen pienuuden vuoksi.

Osassa aluetietoa sisältävistä tauluista on käytetty tilastollista kuntaryhmitystä kuvaamaan kuntia kaupunkimaisuuden ja maaseutumaisuuden mukaan. Lisätietoja alueluokituksista on julkaisussa "Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot 2002" (Tilastokeskus, Käsikirjoja Nro 28, Helsinki 2002). Kotitalouden asuinpaikka on määritelty haastattelun perusteella, joten se saattaa olla eri kuin kotitalouden jäsenten henkikirjoituskunta.

Tulokymmenykset eli desiiliryhmät

Tulojen jakautumista kuvataan fraktiilien avulla. Tulonjakotilastossa on käytetty kymmenystä eli desiiliä. Desiiliryhmittäisessä tarkastelussa perusjoukko jaetaan valittujen tulojen suuruuden perusteella kymmeneen lukumäärältään yhtä suureen ryhmään. Ensimmäiseen desiiliryhmään tulee pienituloisin kymmenesosa ja kymmenenteen suurituloisin kymmenesosa perusjoukosta.

Desiiliryhmät on muodostettu jakamalla kotitalouden tulot kulutusyksiköillä (muunnettu OECD-asteikko). Nämä ns. ekvivalentit tulot on jaettu jokaiselle kotitalouden jäsenelle siten, että jo-

kaisella jäsenellä on sama ekvivalentti tulo. Henkilöt on järjestetty tämän jälkeen ekvivalenttien tulojen mukaan järjestykseen ja jaettu kymmeneen yhtä suureen osaan. Jokaisessa desiiliryhmässä on siten 10 prosenttia väestöstä eli vuonna 2002 noin 520 000 henkilöä.

Desiiliryhmien tulo-osuudet osoittavat, kuinka suuren osan kyseessä olevien tulojen kokonaissummasta desiiliryhmät saavat. Kun desiiliryhmät on muodostettu kulutusyksikköä kohti lasketun tulo perusteella, myös kunkin tuloerän tulo-osuudet on laskettu kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen perusteella.

Koulutusaste

Koulutusaste perustuu Tilastokeskuksen tutkintorekisterin tietoon henkilön koulutusasteesta. Vuodesta 1998 alkaen tulonjakotilastossa on käytetty uutta vuoden 1997 koulutusluokitusta (Koulutusluokitus 1997, 11. uusittu laitos, Käsikirjoja 1, Helsinki 1999). Koulutusastetieto ei vuosien 1998-2002 tilastoissa ole vertailukelpoinen aiempien tulonjakotilastojen kanssa. Vertailukelpoisia tietoja voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Toimiala

Toimialaluokitus perustuu vuoden 2002 toimialaluokitukseen (Toimialaluokitus TOL 2002, Käsikirjoja 4, Helsinki 2002). Toimiala on määritetty haastattelusta saatujen pääasiallisen toimen työpaikan nimen ja lajin perusteella. Pääasiallinen toimi on se toimi, jota henkilö on hoitanut pisimpään tai josta saadut tulot ovat suurimmat vuoden aikana.

Viljelijätaloudet

Viljelijätalouksiksi on luokiteltu kaikki kotitaloudet, joiden tilan viljelty pinta-ala haastattelutietojen mukaan on yli 2 hehtaaria. Kotitaloutta ei ole luettu viljelijätaloudeksi, jos pääasiallisesti tulonlähteeksi on ilmoitettu peltojen vuokraus, korvaus maataloustuotannon supistumisesta tai lopettamisesta tai jos tilalta ei ole saatu lainkaan tuloa. Pinta-alaa laskettaessa on huomioon otettu myös toisilta vuokrattu osuus.

Viljelijätaloudet on edelleen jaettu maanviljelijätalouksiin ja osa-aikaviljelijätalouksiin kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan. Maanviljelijätalouksiksi on määritelty ne taloudet, joiden sosioekonominen asema on maatalousyrittäjä. Kaikkia maatalousyrittäjätalouksia ei kuitenkaan ole luokiteltu viljelijätalouksiksi.

Tuotantosuunta

Tilan pääasialliseksi tuotantosuunnaksi on haastattelutietojen perusteella määritelty se toiminta, josta saadut tulot olivat suurimmat.

Asunnon hallintasuhde

Asunnon hallintasuhde on määritetty haastattelussa.

Kokopäivätoiminen palkansaaja

Kokopäivätoiminen palkansaaja on henkilö, jonka sosioekonominen asema on palkansaaja ja joka on ollut kokopäivätyössä (ml. palkallinen sairausloma) 12 kuukautta vuodessa. Lisäksi vuonna 2002 on rajattu pois alle 8409 euroa vuodessa palkkatuloa saaneet 12 kuukautta työskennelleet kokopäiväiset palkansaajat. Tällaisia henkilöitä oli aineistossa otostasolla 12 ja perusjoukon tasolla noin 1 800.

8. Tietojen vertailukelpoisuus

8.1. Aikaisemmat tulonjakotilastot

Tulokäsité

Vuoden 2002 tulonjakotilaston tulokäsitéeseen ei ole tehty oleellisia vertailukelpoisuuteen vaikuttavia muutoksia. Myös vuonna 2001 tulokäsité pysyi lähes muuttumattomana. Sen sijaan vuoden 2000 tulonjakotilastossa tulokäsitetä muutettiin vastaamaan paremmin kansainvälisiä suosituksia. Muutoksia on selitetty tarkemmin vuoden 2000 tulonjakotilaston menetelmäkuvauksessa. Muutosten vuoksi vuosien 2000-2002 tulonjakotilaston tiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tilastojen kanssa.

Tulonjakotilaston tulokäsité poikkeaa edelleen uusista kansainvälisistä suosituksista jonkin verran. Tärkein ero on realisoitujen hallussapitovoittojen käsittely. Tulonjakotilastossa veronalaiset luovutusvoitot ovat omaisuustuloa, kun suositusten mukaan niitä ei pitäisi laskea mukaan käytettävissä olevaan tuloon.

Aiempina vuosina oleellisia vertailukelpoisuuteen vaikuttavia muutoksia on tehty vuosina 1995 ja 1993. Yksityiskohtaisempia tietoja vuosien 1993 ja 1995 muutoksista on aiemmissa tulonjakotilaston julkaisuissa. Lisäksi vuoden 1996 tulonjakotilaston tiedot ovat teknisen virheen vuoksi virheellisiä.

Tämän julkaisun aikasarjatiedoissa tulokäsitetä on yhdenmukaistettu siten, että valtaosa tulokäsitéessä vuosina 1993, 1995 ja 2000 tapahtuneista muutoksista on kyetty ottamaan huomioon. Merkittävin vertailukelpoisuutta heikentävä tuloerä on laskennallinen asuntotulo, jonka laskentamenetelmä

muuttui vuoden 1995 tulonjakotilastossa. Asuntotulo on kuitenkin laskettu uudella tavalla myös vuosille 1993 ja 1994.

Luokitukset ja menetelmät

Luokituksista suuralueluokitus (NUTS 2) on muuttunut 11.7.2003 voimaan tulleen suosituksen mukaiseksi.

Merkittävin muutos vuoden 2002 tulonjakotilastossa on menetelmällinen. Aiemmin käytetyn OECD-asteikon asemesta tulonjakotilastossa käytetään tilastovuodesta 2002 alkaen pääasiallisesti ns. muunnettua OECD-asteikkoa (ks. edellä jakso 6.2 "Kulutussyksiköt"). Muutoksella on merkittävä vaikutus erityisesti eri väestöryhmien sijoittumiseen tulojakaumassa.

Julkaisun liitetaulukoissa esitettävää kulutusyksiköiden keskimäärää liitetaulukoissa 1-19 ei siis voi verrata aikaisempien vuosijulkaisujen liitetaulukoiden kulutusyksiköiden keskimäärään. Jos niiden avulla tietoja muokataan kulutusyksikkökohtaisiksi, on pantava merkille, etteivät muokatut tiedot ole vertailukelpoisia vastaavasti käsiteltyihin aikaisemmin julkaistuihin tietoihin.

Samalla liitetaulukoissa on luovuttu kotitalouspainotuksista tulokymmenysten (desiiliryhmien) muodostamisesta. Julkaisussa käytetään vain yhtä tulokymmenysten muodostamistapaa, jossa perusjoukon henkilöt jaetaan kymmeneen yhtä suureen luok-

kaan (ns. henkilöpainotus). Aiemmin liitetaulukoihin käytettiin pääasiassa tulokymmenyksiä, joissa kotitaloudet jaettiin kymmeneen yhtä suureen luokkaan (ks. edellä jakso 6.2 "Tulokymmenykset eli desiili-ryhmät").

Asteikkovaihdoksen ja kotitalouspainotuksesta luopumisen seurauksena liitetaulukot 2, 14, 15, 16

8.2. Kulutustutkimus

Tulonjakotilaston ja kulutustutkimuksen (aikaisemmin kotitaloustiedustelu) välillä ei ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä.

Kulutustutkimuksen tulokäsite perustuu pääasiassa rekisteritietoihin eikä sisällä eräitä tuloja, jois-

8.3. Tulo- ja varallisuustilasto

Verotustietoihin perustuvasta tulo- ja varallisuustilastosta saadaan tiedot luonnollisten henkilöiden veronalaisista tuloista, vähennyksistä ja veroista sekä varoista. Sen kuvaama ilmiöalue on suppeampi kuin tulonjakotilaston. Tulo- ja varallisuustilastosta ei saada kotitalouskohtaisia tietoja, vaan tilastoyksikkö on tulonsaaja tai aviopari. Sen ulkopuolelle jää myös osa

8.4. Kansantalouden tilinpito

Tulonjakotilasto kuvaa kotitaloussektorin tuloja ja tulonsiirtoja ja on siten kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötilin laajennus. Verrattaessa tulonjakotilaston koko maan tulosummia kansantalouden tilinpidon tulo- ja tulonkäyttötilin eriin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, eräissä määritelmässä ja tilastojen laatimismenetelmässä. Erojen johdosta kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilaston luvut esimerkiksi kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksista saattavat erota tuntuvastikin toisistaan.

Tulonjakotilaston perusjoukon muodostavat yksityiset kotitaloudet. Kansantalouden tilinpidossa kotitaloussektoriin luetaan myös ns. laitostaloudet. Vuonna 2003 kansantalouden tilinpidon aikasarjoja tarkistettiin siten, että kotitaloussektoriin luetaan myös asunto-osakeyhtiöt siltä osin kuin kotitaloudet ovat asunto-osakkeiden omistajia (eli suurimmalta osin).

Tulonjakotilaston tiedot kerätään kotitalouskohtaisesti, kun taas kansantalouden tilinpidon tuloerät saadaan summattietoina eri lähteistä. Tulonjakotilas-

ja 17 eivät ole lainkaan vertailukelpoisia aikaisempina vuosina julkaistuihin liitetaulukoihin.

Tilastokeskuksessa on valmiudet muokata aikaisemmin julkaistuja tietoja nykyisen esittämistavan mukaisiksi ajassa taaksepäin aina vuoteen 1990. Niitä voi tarvittaessa tiedustella kohdassa 9 mainituilta yhteyshenkilöiltä.

ta saadaan tietoa vain haastattelemalla. Tärkeimpiä tällaisia tuloeria ovat lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot (mm. saatu elätusapu).

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tilastojen tiedot saattavat erota otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

kotitalouksien saamista yrittäjä- ja omaisuustuloista (mm. lähdeveron alaiset korkotulot) sekä tulonsiirroista (mm. osa kansaneläkkeistä sekä tapaturmavahinkoturvaan perustuvista etuuksista, sotilasvammalakiin perustuvat eläkkeet, asumistuet, toimeentulotuki sekä lapsilisät).

ton summattiedot jäävät pienemmiksi mm. siksi, että kotitalouksille ei voida kohdistaa osaa kuolinpesien tuloista.

Haastatteluilla kerättävien tulotietojen peittävyttä voi tulonjakotilastossa heikentää myös tietojenkeruumenetelmään liittyvä osittaiskato. Poikkeuksellisen huomattavaa osittaiskato on korkotuloissa.

Tulonjakotilaston ja kansantalouden tilinpidon välillä on mm. seuraavia käsitteellisiä eroja:

Kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämä ja sekatalo ovat laajempi käsite kuin yrittäjätulot. Tähän erään sisältyvät sekatalo vuokraustoiminnasta ja toimintaylijäämä asuntojen omistuksesta, kun taas tulonjakotilastossa vuokratulot ja laskennallinen nettovuokra omistusasunnoista luetaan omaisuustuloihin.

Kansantalouden tilinpidossa tuloiksi luetaan myös omatoimisen rakentamisen arvo (sekatulossa), tulo omaan käyttöön tuotetuista tuotteista (sekatulossa) ja vakuutusentottajien omaisuustulo eli laskennallinen tulo henki- ja eläkevakuutuksesta (omaisuustu-

loissa). Menoiksi luetaan kulutusluottojen korot (koroissa) ja maanvuokrat.

Realisoidut veronalaiset luovutusvoitot luetaan tulojakotilastossa omaisuustuloksi. Työsuhdeoptioista saatu tulo luetaan palkkatuloksi. Sekä optioista että luovutusvoitoista maksetut verot sisältyvät maksettuihin tulonsiirtoihin. Kansantalouden tilinpidossa luovutusvoitot ja optiotulot eivät sisälly kotitalouksien tuloihin vaan ne tulkitaan hallussapitovoitoiksi. Niistä maksetut verot sen sijaan sisältyvät kotitaloussektorin maksamiin veroihin.

Maksettuihin tulonsiirtoihin luetaan kansantalouden tilinpidossa myös tulonsiirrot voittoa tavoittelemattomille yhteisöille, tulonsiirrot ulkomaille, vapaaehtoiset eläkevakuutusmaksut ja vapaaehtoiset maksut sairaus-, hautaus- ja eroavustuskassoille. Nämä erät eivät sisälly tulojakotilastoon.

Kansantalouden tilinpito ei sisällä kotitalouksien välisiä tulonsiirtoja. Tulojakotilastossa ovat mukana

kotitalouksien väliset saadut tulonsiirrot ja maksetuista tulonsiirroista elatusmaksut ja toistuvaisavustukset.

Maksetut tuloverot kirjataan kansantalouden tilinpidossa kassaperusteisina, mutta ajoituskorjattuina ja muut välittömät verot kassaperusteisina, kun tulojakotilastossa verotiedot kirjataan maksuunpanoperusteisina. Veronpalautusten ja jälkikannon ajoittumisessa tapahtuvat muutokset voivat aiheuttaa eroa kotitaloussektorin käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksessa kansantalouden tilinpidon ja tulojakotilaston välillä.

Metsänmyyntitulot ajoittuvat kansantalouden tilinpidossa hakkuuajan mukaan, kun taas tulojakotilastossa maksun saantihetken perusteella.

9. Lisätiedot ja erityisselvitykset

Tämän julkaisun taulukot edustavat ainoastaan pientä osaa tulojakotilaston tietokannan tietovarannosta. Tietokannassa on yksityiskohtaisten tulotietojen lisäksi runsaasti erilaista kotitaloutta tai kotitalouden jäseniä koskevaa taustatietoa. Lisäksi tietokanta sisältää tietoja mm. asumis- ja päivähoitomenoista ja velkaantumisesta. Tietokanta tarjoaa erinomaiset mah-

dollisuudet erilaisten selvitysten ja tutkimusten tekoon. Lisätietoja antavat:

Pekka Ruotsalainen puh. (09) 1734 2610
Hannele Sauli puh. (09) 1734 3497
Veli-Matti Törmälehto puh. (09) 1734 3480
Sähköposti: toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi